

LA PRESSIÓ NORMATIVA I LA SALUT DE LA LLENGUA 'Lo' necessari

Albert Pla Nualart / Filòleg

Llegint l'excel·lent conte *L'arribada de la primavera* de Quim Monzó, que us recomano abordar amb el *Prozac* a mà, constato satisfet que no té cap mania per admetre el *lo* neutre en l'estil directe: "Lo millor - diu la mare- seria no menjar [...]. A mi em seria fàcil, amb lo poc que menjo". Però sis pàgines després la veu del narrador ens sorprèn amb un "considerava que allò normal és que el pare fos a casa". Semblaria, doncs, que Monzó admet el *lo* en el col·loquial més estricte, i opta per l'*allò* així que puja un graó de formalitat i parla com a narrador.

TOT EL QUE TÉ DE RECONFORTANT l'espontani *lo* ho té d'inquietant el postís *allò*. És d'agrair que se salti la normativa per fer més creïble el diàleg, però neguiteja que poc després ens surti amb un *allò* que, a més de sonar fals, és agramatical. Tractant-se d'un autor perfeccionista, que reescriu i reescriu, aquest *allò* em sembla un bon pretext per reflexionar sobre els efectes de la pressió normativa en la salut de la llengua.

EL GRAN DRAMA DEL CATALÀ ÉS HAVER-SE de normalitzar en un marc sociolingüístic que li va robant identitat. Mantenir la llengua al dia ens obliga a prioritzar la funcionalitat, però la por de ser assimilats ens empeny a defensar la genuïnitat, i el conflicte entre els dos ideals atrapa la normativa i uns professionals de la llengua massa insegurs per transgredir-la. Cinc segles d'evolució en contacte cada cop més íntim amb el castellà ens han abocat a un dilema terrible. Era lògic combatre els castellanismes, però quan ho hem fet indiscriminadament hem extirpat també formes i estratègies copiades de l'*enemic* que ja eren part constitutiva del nostre sistema lingüístic i, per tant, més que extirpar hem amputat. Un dels objectius de Fabra era recuperar el català tal com seria sense 500 anys d'interferència espanyola. Aquell ideal noucentista, comprensible i en part admirable, un segle després encara ens fa anar coixos.

NO HAURIA ESTAT GAIRE DIFÍCIL ADMETRE el *lo* neutre en l'etapa de codificació. Tot i que en origen potser és un castellanisme, ja aleshores estava tan arrelat en tot el domini lingüístic que el gran filòleg balear Francesc de Borja Moll -un home prudent i enamorat de la llengua- gosa dir l'any 1968 en la seva *Gramàtica catalana* que

"l'adopció de la forma *lo* [...] podria denotar, més que influència castellana, una tendència espontània del català a distingir la funció de l'article neutre per evitar la seva confusió amb l'article masculí". Tan útil i necessària és la distinció que d'aleshores ençà els parlants i escriptors no han parat de buscar la manera de fer-la sense haver de recórrer a les encarcarades solucions normatives. Des del que afirma que "Ho bo és fer-ho" fins al que assegura que "Allò normal és anar-hi", tot i l'aberració que suposa fer servir els pronoms *ho* i *allò* com a determinants. Més encara: la gran majoria dels que avui acaben filologia catalana ignoren que aquest "allò normal" sigui qüestionable i el disbarat està arrelant amb força en el llenguatge formal i correcte. L'usuari de la llengua sempre fa el que pot per agafar una drecera quan la normativa només li proposa fer marrada. I per aquest camí quan anem a parar a la residència d'aquí a 30 anys potser direm: "Allò millor seria no menjar. A mi em seria fàcil, amb allò poc que menjo".

VEIENT, DONCS, QUE EL REMEI ÉS PITJOR que la malaltia, ¿quins arguments queden per negar l'amnistia? Amb quasi un segle de proscrit el pobre *lo* arrossega una immensa mala fama. És inútil que assegurí que ell no és com els absurds castellanismes de fa quatre dies, que ja era als llavis dels besavis que ni sabien castellà. I tampoc l'ajuden gens les males companyies: un munt de girs espanyols que se'ns voldrien colar al·legant que van amb ell. Però, sobretot, si l'indultéssim, a alguns se'ls esquinçaria un tros de senyera, o de pàtria, per més que ells mateixos en la seva parla espontània no se'n puguin estar i demostrin fins a quin punt és necessari.

I, TANMATEIX, AQUESTA VALUOSA TRANSGRESSIÓ de Monzó, aquest camí que avui desbrossa per a l'estil directe, ¿no convindria fressar-lo perquè demà hi poguéssim caminar tots sense mala consciència? Quan els parlants troben la manera més àgil i efectiva de dir una cosa i la fan seva, ¿la pot condemnar la normativa invocant la identitat? I si ho fa, ¿no és un signe de vitalitat saltar-se-la? Al capdavall, els acadèmics són només notaris que posen fites a un terreny definitivament conquerit perquè ja fa temps que els parlants el llauen.

PERÒ QUAN JA T'HAS FET GAIREBÉ fan del *lo* surts al carrer, pares l'orella, sents el barrija-barreja de català i castellà que es va imposant i et costa molt menys entendre que una llengua assetjada com la nostra acabi fent la bestiesa de llençar el nen amb l'aigua bruta.

(Notícia publicada al diari AVUI, pàgina 26. Dimarts, 22 de gener del 2008)